

**БІБЛІОТЕКА ВЧИТЕЛЯ**

**Людмила Кондратова**

# **МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО**

## **Конспекти уроків**

**7 клас**

*Посібник для вчителя*

*До підручника Л.Г. Кондратової*



НАВЧАЛЬНА КНИГА – БОГДАН  
ТЕРНОПІЛЬ

УДК 371.32 : 78  
ББК 74.268.53  
К 55

***Рецензенти:***

*В.М. Бовсунівський* — кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри методики викладання навчальних дисциплін  
Житомирського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти  
*Н.П. Мілюкова* — вчитель музичного мистецтва  
ЗОШ №1 м. Мелітополя Запорізької області

Серію «Бібліотека вчителя» засновано 2007 р.

**Кондратова Л.Г.**

К 55 Музичне мистецтво : конспекти уроків : 7 кл. : до підр. Л.Г. Кондратової / Л.Г. Кондратова. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2015. — 176 с. (Серія «Бібліотека вчителя»).

**ISBN 978-966-10-1765-7 (серія)**  
**ISBN 978-966-10-4184-3**

У посібнику вміщено розробки уроків з музичного мистецтва для 7 класу, зміст яких відповідає новій навчальній програмі Міністерства освіти і науки України для загальноосвітніх навчальних закладів і підручнику «Музичне мистецтво. 7 клас» (автор Кондратова Л.Г.).

Поданий матеріал містить методичні рекомендації, календарно-тематичні та поурочні плани, додаток із текстом пісенного репертуару та музичний словничок.

Для вчителів музики, студентів музично-педагогічних факультетів, викладачів.

**УДК 371.32 : 78**  
**ББК 74.268.53**

*Охороняється законом про авторське право.  
Жодна частина цього видання не може бути відтворена  
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.*

ISBN 978-966-10-1765-7 (серія)  
ISBN 978-966-10-4184-3

© Кондратова Л.Г., 2015  
© Навчальна книга — Богдан, 2015

## Вступ

Методичний посібник розраховано для вчителів музичного мистецтва, що викладають предмет у 7 класі загальноосвітньої школи. До змісту посібника входять: методичні рекомендації, календарно-тематичні та поурочні плани, а також додатки з текстом пісенного репертуару, музичний словничок.

Даний методичний посібник розроблено відповідно до вимог нової програми «Музичне мистецтво» для 5-7 класів загальноосвітніх навчальних закладів (автори: Масол Л.М., Коваленко О.Я., Сотська Г.І., Кузьменко Г.В., Марчук Ж.С., Константинова О.В., Паньків Л.І., Гринчук І.П., Новікова Н.В., Овіннікова Н.І., 2012 р.) та вимог Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти.

### Завданнями освітньої галузі «Мистецтво» є:

- оволодіння системою вмінь і навичок у галузі мистецтва, формування світогляду, креативних і комунікативних якостей;
- формування вмінь і навичок аналізувати, інтерпретувати та оцінювати твори мистецтва, виявляти їх національну своєрідність;
- збагачення духовного світу учнів у результаті вивчення творів мистецтва;
- формування ціннісного ставлення до дійсності і творів мистецтва, розвиток емоційно-почуттєвої сфери учнів;
- виховання здатності до художньої самореалізації, культурного самовираження, задоволення потреби в мистецькій самоосвіті.

Зміст освітньої галузі передбачає цілісний художньо-естетичний розвиток особистості учня шляхом опанування різних видів мистецтва і координації знань, умінь та уявлень, набуття яких необхідне для формування у свідомості учнів полікультурного і поліхудожнього образу світу.

Змістовими лініями освітньої галузі є *музична, образотворча, культурологічна*.

В основній школі зміст освітньої галузі спрямований на розширення у процесі опанування творів мистецтва і художньо-практичної діяльності, набутих у початковій школі ключових, міжпредметних естетичних і предметних мистецьких компетентностей.

## ВИТЯГ ІЗ ДЕРЖАВНОГО СТАНДАРТУ БАЗОВОЇ І ПОВНОЇ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

### ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ «МИСТЕЦТВО» ОСНОВНА ШКОЛА МУЗИЧНА ЗМІСТОВА ЛІНІЯ

ЗМІСТ ОСВІТИ	ДЕРЖАВНІ ВИМОГИ ДО РІВНЯ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ПІДГОТОВКИ УЧНІВ
Особистісне художньо-естетичне сприймання музики українських і зарубіжних композиторів у широкому діапазоні її видів, жанрів і форм (хорової, симфонічної, вокальної, інструментальної тощо). Аналіз та інтерпретація інтонаційно-образного змісту музичних творів. Зв'язок музики з іншими видами мистецтва. Особливості музичної мови. Практичне засвоєння основних музичних понять і термінів. Розвиток дитячого голосу, виконання народних і професійних (класичних та сучасних) пісень. Вивчення українського фольклору (автентичного та стилізованого). Елементи гри на музичних інструментах: народних, сучасних (електронних). Імпровізація (вокальна, інструментальна)	Знати основні риси творчості відомих композиторів минулого і сучасності, характерні ознаки народної музичної творчості, виявляти власне естетичне ставлення до неї, оцінювати та інтерпретувати зміст музичних творів, розуміти значення музики в житті людини та суспільства, уміти аналізувати музичні твори, простежувати та усвідомлювати розвиток музичного образу, застосовуючи відповідну термінологію, вокально-хорові навички під час виразного виконання народних і професійних пісень, елементарні навички гри на музичних інструментах та імпровізації у процесі творчого самовираження, виявляти естетичне ставлення до музичного мистецтва, виражати власні оцінні судження у процесі комунікації.

# ВИТЯГ З ПРОГРАМИ «МИСТЕЦТВО»

## 7 КЛАС

### ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

**Мистецтво** – особлива форма відображення дійсності, естетичний художній феномен, який передає красу навколишнього світу, внутрішнього світу людини через осмислення фундаментальних категорій «краса», «гармонія», «ритм», «пропорційність», «довершеність». Особливості опанування мистецтва в школі пов'язані з його багатограним впливом на свідомість і підсвідомість людини, її емоційно-почуттєву сферу, художньо-образне мислення і творчі здібності. Мистецтво сприяє художньо-естетичному розвитку людини та стимулює готовність особистості брати участь у різних формах культурного життя суспільства.

Визначення мети навчання мистецтва в основній школі зумовлене *основними функціями* мистецтва: естетичною, навчально-пізнавальною, духовно-виховною, комунікативною, емоційно-терапевтичною.

Програма розроблена відповідно до Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти. Вона ґрунтується на засадах особистісно зорієнтованого, компетентнісного, діяльнісного та інтегративного підходів.

*Особистісно зорієнтований підхід* забезпечує розвиток в учнів індивідуальних художніх здібностей (музичних, образотворчих та ін.), творчого потенціалу.

*Компетентнісний підхід* сприяє формуванню ключових предметних і міжпредметних компетентностей, насамперед загальнокультурних і художньо-естетичних.

*Діяльнісний підхід* спрямований на розвиток художніх умінь і здатності застосовувати їх у навчальній та соціокультурній практиці.

*Інтегративний підхід* виражається в акцентуванні взаємодії різних видів мистецтва в межах освітньої галузі та пошуку міжпредметних зв'язків з предметами інших освітніх галузей, інтеграції шкільного навчання мистецтв із соціокультурним середовищем.

**Метою** навчання мистецтв в основній школі є особистісний художньо-естетичний розвиток учнів, виховання у них ціннісно-світоглядних орієнтацій у сфері мистецтва, розвиток комплексу ключових, міжпредметних і предметних компетентностей у процесі опанування художніх цінностей і способів художньої діяльності, формування потреби в художньо-творчому самовираженні та естетичному самовдосконаленні.

**Мета** досягається шляхом реалізації наступних завдань:

- виховання в учнів емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва та дійсності, розвиток художніх інтересів і потреб, естетичних ідеалів;
- формування системи художніх знань і вмінь, яка відображає видову специфіку і взаємодію мистецтва;
- розвиток сприймання, розуміння, інтерпретації й оцінювання творів мистецтва та художніх явищ;
- стимулювання діалогу, спілкування учнів у царині мистецтва;
- розвиток художніх здібностей, критичного мислення;
- стимулювання здатності учнів до художньо-творчого самовираження;
- формування потреби в естетизації середовища та готовності до участі у соціокультурному житті.

Навчання мистецтва ґрунтується на **принципах**:

- наступності між початковою, основною і старшою школою;
- поєднання загальнолюдського, національного та етнокраєзнавчого аспектів змісту освіти;
- інтегративності, спрямованості на поліхудожнього виховання учнів;
- креативності (пріоритет творчої самореалізації);
- варіативності змісту, методів, технологій;
- діалогічності;
- полікультурності й толерантності.

## ХАРАКТЕРИСТИКА СТРУКТУРИ ПРОГРАМИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ

Структура програми «Мистецтво» зумовлена логікою побудови всього курсу, яка забезпечує цілісність змісту мистецької освіти в основній школі. Логічна послідовність тем за роками навчання (однакова як для автономного викладання музичного та образотворчого мистецтва, так і для інтегрованого курсу) охоплює такі ключові естетичні категорії: **види, жанри, стилі мистецтва**. Спільна тематика року розподіляється на окремі теми варіативно, адже змістове наповнення конкретизується відповідно до специфіки кожного з блоків програми: предметів «Музичне мистецтво» і «Образотворче мистецтво» чи інтегрованого курсу «Мистецтво».

Основні види діяльності учнів на уроках включають художньо-творче самовираження; сприймання, інтерпретацію та оцінювання художніх творів; пізнання мистецтва та засвоєння відповідної мистецької термінології.

У 5-7 класах пріоритетними є різноманітні форми практичної діяльності учнів, під час якої відбувається їхнє самовираження у співі, інструментальному музикуванні, малюванні, ліпленні, конструюванні, театралізації тощо. Учні засвоюють особливості мови різних видів мистецтва (5 кл.), палітру жанрів музичного та образотворчого мистецтва (6 кл.), новітні явища в мистецтві в єдності традицій і новаторства (7 кл.).

### ТЕМАТИЧНА СТРУКТУРА ПРОГРАМИ «МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО» 7 КЛАС

35 ГОДИН НА РІК (1 ГОДИНА НА ТИЖДЕНЬ), З НИХ 4 ГОДИНИ – РЕЗЕРВНИЙ ЧАС

ТЕМА РОКУ	ТЕМИ СЕМЕСТРІВ
<b>Музика: діалог традицій і новаторства</b>	Музичне мистецтво в нашому житті
	Новаторство в музичному мистецтві

### Зміст навчального матеріалу та державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів

МИСТЕЦТВО: ДІАЛОГ ТРАДИЦІЙ І НОВАТОРСТВА	
Зміст	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<b>Музичне мистецтво у нашому житті</b>	<p><b>Учень (учениця)</b> <i>знає і розуміє:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• музичну культуру рідного краю;</li> <li>• особливості аранжування народної та академічної музики;</li> <li>• специфіку традиційної та сучасної обробки народної музики;</li> <li>• особливості відображення етнічних мотивів у класичній і сучасній музиці.</li> </ul> <p><i>уміє:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• виразно виконувати пісні, створювати елементарний супровід до них;</li> <li>• порівнювати оригінальні музичні твори та їх аранжування;</li> </ul> <p><i>застосовує:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• знання та вміння з аранжування народної музики у власній виконавській творчості.</li> </ul>

<p><b>Новаторство в музичному мистецтві</b></p>	<p><b>Учень (учениця)</b>  <i>знає і розуміє:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• особливості сучасних музичних явищ (джаз, рок, поп, шансон, авторська пісня);</li> <li>• відмінності рок-опери та мюзиклу від класичних музично-театральних жанрів;</li> <li>• виражальні засоби електронної музики;</li> </ul> <p><i>уміє:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• розрізняти та виконувати вокальні твори сучасних напрямів (джаз, рок, поп, шансон, авторська пісня);</li> <li>• висловлювати емоційно-ціннісне ставлення до творів сучасного музичного мистецтва;</li> <li>• створювати власні музичні композиції з використанням комп'ютерних технологій;</li> </ul> <p><i>застосовує:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• знання про сучасні музичні напрями у власній творчій діяльності.</li> </ul>
<p><b>Наприкінці 7-го класу учень (учениця) виявляє здатність:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• самостійно інтерпретувати музику сучасності, розуміючи взаємозв'язок традицій і новаторства;</li> <li>• виконувати сучасні вокальні твори, зокрема мовою оригіналу, створювати елементарний музичний супровід до них, здійснювати музично-технічне забезпечення шкільних виховних заходів, застосовувати набуті музичні знання і вміння для самореалізації та у соціокультурній діяльності;</li> <li>• розуміти зв'язок музики з предметами інших освітніх галузей та застосовувати міжпредметні компетентності у процесі самореалізації та у соціокультурній діяльності;</li> <li>• висловлювати критичні судження щодо музичних явищ сучасності, виявляти естетичне ставлення до них, аргументовано доводити власну позицію щодо музичних явищ сьогодення у процесі дискусії, брати участь у різних видах індивідуальної і колективної музичної діяльності;</li> <li>• проявляти самостійність у процесі пізнання музичних явищ сучасності, прагнення використовувати інтернет-ресурси, комп'ютерні програми з музичного мистецтва у пошуково-дослідницькій і соціокультурній діяльності.</li> </ul>	

## ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Багатокомпонентність змісту мистецької освіти зумовлює багатофункціональність оцінювання досягнень учнів у цій галузі, єдність *діагностичної, коригувальної, стимулюючо-мотиваційної, навчальної, виховної, розвивальної, прогностичної функцій*.

Об'єктами перевірки та оцінювання результатів мистецької освіти мають стати основні **компетентності**:

- предметні мистецькі (зокрема інтерпретаційні та діяльно-творчі);
- міжпредметні естетичні (естетичні оцінки й ставлення);
- ключові (загальнокультурні, інформаційно-комунікаційні, соціальні).

Система оцінювання результатів навчання в освітній галузі «Мистецтво» ґрунтується виключно на позитивному ставленні до кожного учня; оцінюється не рівень його недоліків і прорахунків, а рівень особистісних досягнень. Як відомо, значну роль у мистецькій сфері відіграють спеціальні художні здібності (музичний слух, голосові дані, відчуття ритму, кольору, пропорцій, симультанне образне сприймання тощо), які впливають на освітні результати учнів. Тому індивідуальний і диференційований підходи до оцінювання мають надзвичайно важливе значення. Комплексна перевірка та оцінка, яка інтегрує результати різних видів діяльності учнів — інформаційно-пізнавальної, практичної, творчої — дає змогу вчителю об'єктивно, але водночас і гуманно (не пригнічуючи особистість) оцінити тих, хто не має яскраво виражених художніх здібностей, проте характеризується сумлінним ставленням до навчання, активністю, ініціативністю.

До основних видів оцінювання належать: *поточне* (виконує діагностичну, стимулюючу коригуючи і функції), *тематичне* (відповідно до визначених у програмі тем), *підсумкове* (наприкінці навчального року та після завершення курсу). Додатковими засобами стимулювання пізнавальної активності учнів є самооцінка та взаємне оцінювання.

# Орієнтовне календарно-тематичне планування уроків музичного мистецтва в 7 класі

№ п/п	Тема уроку	Основні поняття для засвоєння	Матеріал для музичного сприймання	Матеріал для виконання	Учнівські музичні проекти	№ стор.	Дата
<b>І семестр. Музичне мистецтво в нашому житті</b>							
1.	Музична культура рідного краю	Поняття «музична культура рідного краю», «музичний образ»	Л. Ревуцький. Симфонія №2 (фінал)	О. Злотник. «Музика рідного дому»	Проект «Музична культура мого краю»	17	
2.	Пісні рідного дому	Поняття «вокальна музична культура рідного краю», «вокальні шедеври рідного краю». Творчість видатних виконавців і композиторів минулого і сучасності різних областей України	<b>Твори на вибір вчителя:</b> Українська народна пісня «Через сад-виноград» у виконанні С. Крушельницької. <i>Фрагменти творів (за вибором учителя):</i> муз. Г. Татарченка, сл. А. Демиденка. «Україночка» у виконанні О. Білозір; муз. М. Збарацького, сл. Н. Галковської. «Я козачка твоя» у виконанні Р. Кириченко; муз. і сл. Л. Якіма. «Смерека» у виконанні М. Гнапюка; муз. І. Білик, сл. А. Матвійчука. «Країна» у виконанні І. Білик; муз. і сл. О. Пономарьова. «З ранку до ночі» у виконанні О. Пономарьова; муз. Р. Лижичко, сл. О. Ксенофонтова. «Знаю я» у виконанні Руслани	О. Злотник. «Музика рідного дому»	Проект «Естрадні пісні рідного краю»	21	

№ п/п	Тема уроку	Основні поняття для засвоєння	Матеріал для музичного сприймання	Матеріал для виконання	Учніські музичні проекти	№ стор.	Дата
3.	<b>Знайомство — аранжування</b>	Поняття «аранжування музики», різновиди аранжування — аранжування академічної та народної музики, сучасне електронне аранжування академічної музики	<b>Твори на вибір вчителя:</b> Л. ван Бетховен. Соната №14, частина №1 та сучасне електронне аранжування сонати; М. Глінка. «Марш Чорномора» із опери «Руслан і Людмила» (фрагмент); Ф. Ліст. Транскрипція «Маршу Чорномора» із опери М. Глінки «Руслан і Людмила» для фортепіано (фрагмент)	В. Івасюк. «Червона рута»	Проект «Музика кохання»	25	
4.	<b>Аранжування академічної музики</b>	Поняття «академічна музика», «аранжування академічної музики». Сучасний естрадно-симфонічний оркестр та його інструменти. Сучасні електронні обробки симфонічної музики. Порівняння оригінальних музичних творів та їх аранжування	В.А. Моцарт. Симфонія №40, 1 частина (фрагменти 2-ї, 3-ї, 4-ї частин у виконанні симфонічного оркестру м. Фульда (Німеччина); В.А. Моцарт. Симфонія №40, 1 частина у виконанні естрадно-симфонічного оркестру під керівництвом Поля Морія (Франція); ролик про творчість В.А. Моцарта із фрагментами сучасного фільму «Амадей» М. Формана	В. Івасюк. «Червона рута»	Проект «Хто із великих тобі подзвонив?»	29	
5.	<b>Аранжування народної музики</b>	Поняття «аранжування традиційної інструментальної народної музики». Особливості аранжування народної інструментальної музики	Українська народна пісня-танець шумка у виконанні капели бандуристів; А. Дворжак. «Слов'янські танці» №2 («Українська думка») у виконанні симфонічного оркестру; М. Мусоргський. Голак із опери «Сорочинський ярмарок» (перегляд однойменного фільму М. Екка)	Т. Петриненко. «Україна»	Проект «Друге народження фольклорних творів»	33	



# I СЕМЕСТР МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО В НАШОМУ ЖИТТІ

## УРОК 1

**Тема.** Музична культура рідного краю.

**Мета.** Ознайомити з особливостями музичної культури рідного краю, поняттями «музична культура рідного краю», «музичний образ»; ознайомити з іменами композиторів, виконавців, назвами музичних колективів та закладів рідного краю, розглянути творчість композитора Л. Ревуцького на прикладі його симфонії №2.

Розвивати вміння учнів уважно слухати музику, аналізувати музичну культуру рідного краю та знаходити про неї необхідну інформацію, розвивати вміння надавати характеристики засобам музичної виразності симфонії.

Виховувати ціннісне ставлення до музичної культури рідного краю, любов до вокальної культури рідного краю та повагу до творчості видатних композиторів та виконавців — вокалістів рідного краю.

**Тип уроку:** комбінований, урок введення в тему.

**Обладнання:** музичний інструмент, програвач, мультимедійна дошка, ілюстрації до музичного твору та пісні або мультимедійна презентація, портрети композиторів Л. Ревуцького, О. Злотника.

**Основні поняття для засвоєння:** поняття «музична культура рідного краю», «музичний образ».

**Твори, що вивчаються на уроці:**

- Л. Ревуцький. Симфонія №2 (фінал).
- «Музика рідного дому» (слова О. Вратарьова, музика О. Злотника).

### Хід уроку

**1. Вхід під пісню О. Злотника «Музика рідного дому». Організаційний момент. Мотивація до навчання.**

— Запрошую вас у світ традицій і новаторства в музичному мистецтві. Сьогодні ми вестимемо бесіду про музичну культуру рідного краю.

#### 2. Вступне слово вчителя.

— Рідний край — місце, де ти народився і живеш серед людей, у яких є багато спільного.

Усе, що вас оточує упродовж життя та пов'язане з мистецтвом, і є культурою вашого краю. У кожному регіоні нашої Батьківщини — своя історія і власні традиції, та все ж ми єдині у своєму прагненні до прекрасного.

#### Музичний словничок

*Музична культура рідного краю* — це система досягнень у сфері музичної творчості, виконавства та освіти, а також рівень освіченості людей краю в галузі музичного краєзнавства.

#### 3. Виконання творчого завдання.

— Спробуйте створити скарбничку музичної культури свого рідного краю за зразком.

Назвіть ті імена композиторів та виконавців, назви колективів і закладів, які є у вашому рідному краю.

Дата

Клас

Додатковий матеріал

до уроку

Робота з таблицею:

## Музична краєзнавча скарбничка

<b>Композитори рідного краю</b> (регіональні відділення спілки композиторів)	<b>Виконавці:</b> вокалісти, інструменталісти, музичні гурти, фольклорні ансамблі, оркестри
<b>Музичні твори:</b> вокальні, інструментальні, хорові, оркестрові, композиторські обробки народних творів, аранжування	<b>Майстри музичних інструментів</b>
<b>Музичні традиції:</b> свята, обряди, фестивалі, конкурси	<b>Музичні заклади:</b> філармонії, музичні театри (опери і балету, оперети), клуби, навчальні заклади (музичні школи, музичні гуртки та колективи позашкільця та шкіл, училища, консерваторії, академії), музеї, музичні бібліотеки

### 4. Знайомство з творчістю композитора Л. Ревуцького.

— Композитори завжди цікавилися музичною культурою свого народу. Так, в епоху романтизму інтерес до народної творчості став поштовхом до виникнення нових композиторських шкіл. У середині XIX століття утворилися національні школи: польської музики (Ф. Шопен, С. Монюшко), чеської (Б. Сметана, А. Дворжак), угорської (Ф. Ліст), а пізніше, до кінця XIX століття, у дусі романтизму були створені національні школи в Норвегії (Е. Гріг), Іспанії (І. Альбеніс), Фінляндії (Я. Сібеліус), України (М. Лисенко).

Музична культура рідного краю мала великий вплив на творчість українського композитора Л. Ревуцького.

**Лев (Левко) Миколайович Ревуцький** — український композитор, педагог, автор симфоній, концертів для фортепіано, сонат, прелюдій, творів для скрипки й віолончелі з фортепіано, хорової кантати «Хустина», вокальних збірників «Галицькі пісні», «Сонечко», «Козацькі та історичні пісні» тощо. У творчому доробку Л. Ревуцького є близько 120 оригінальних обробок народних пісень. Творчість композитора увійшла до золотого фонду української класики.

З його іменем пов'язана ціла епоха розвитку української академічної музики, Л. Ревуцький є також основоположником української музичної школи. У творчості композитора нерозривно поєднані музичний фольклор рідного краю, традиції професійної української музики та індивідуальне композиторське бачення. Його творам притаманні життєрадісність, ліризм, широта і багатство емоцій. Спадщина композитора утворює своєрідний світ національної музики, для якого характерна краса гармонії та мелодії народних ліричних пісень і дум.

У симфонії №2 Л. Ревуцький постає в єдності зі своїм народом і природою рідного краю. Головна тема нагадує політ, порив вітру, своєрідне втілення мрії. Композитор наче співає величний гімн своєму народові.

Мелодія твору пов'язана з народними піснями, які в музиці Л. Ревуцького передані з новими барвами.

## 5. Знайомство із поняттям «Музичний образ».

— Інструментальна музика без слів і коментарів створює свій образ за допомогою звуків та засобів виразності. Що таке музичний образ? Чи можна його «побачити»?

### Музичний словничок

*Музичний образ* — це віддзеркалення в музиці явищ життя і духовного світу людини. У великих композиціях музичний образ діє як складна система, що розкриває зміст твору.

## 6. Музичне сприймання. Л. Ревуцький. Симфонія №2 (фінал).

### 7. Аналіз музичного твору.

1. Що ви уявляєте, слухаючи музику?
2. Як ви гадаєте, чи передав композитор за допомогою музики свою любов до рідного краю?
3. Які музичні образи були відчутні у творі?
4. Охарактеризуйте засоби музичної виразності та мелодію симфонії.
5. Розкажіть про своє враження від прослуханої композиції.

### 8. Виконання творчого завдання.

— Приготуйте акварельні фарби та пензлик. Відобразіть на папері свої враження від музики Л. Ревуцького.

## 9. Фізкультхвилинка «Відпочиваємо з музикою».

**10. Повторення правил співу. Розспівування. Поспівка. Вправи для розвитку музичного слуху та голосу (за вибором вчителя).**

**11. Розучування пісні. «Музика рідного дому» (слова О. Вратарьова, музика О. Злотника).**

Знайомство з піснею та її змістом.  
Розучування мелодії першого куплету та приспіву.  
Виконання пісні під акомпанемент інструмента.

### 12. Виконання творчого завдання з музикування.

— Розгляньте малюнки у підручнику (с. 11), на яких зображено різні куточки України. Підберіть ілюстрації до пісень «Гуцулка Ксеня», «Пісня про Дніпро» та «Києве мій».

### 13. Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.

- Розкажіть про музичну краєзнавчу скарбничку рідного краю.
- Назвіть імена відомих музикантів свого краю.
- Який твір допоміг вам мандрувати стежками України?
- Порівняйте музичну культуру свого краю з європейською музичною культурою. Що між ними спільне, а що відмінне?
- Що таке музичний образ?
- Охарактеризуйте музичний образ пісні О. Злотника.

### 14. Домашнє завдання.

— Послухайте музичний альбом. Чи будуть серед прослуханих творів зразки музичної культури вашого рідного краю?

Приєднайтеся до проекту та створіть музичну скарбничку свого краю.

15. Вихід з класу під музику пісні О. Злотника.

16. Для допитливих — виконання музичного проекту.

**ПРОЕКТ**  
**«МУЗИЧНА КУЛЬТУРА МОГО КРАЮ»**

**Мета:** навчитися знаходити музичні записи творів про рідний край та упорядковувати диск із ними у форматі mp3.

**Очікуваний результат:** диск із музичними творами про рідний край.

**Типологія проекту:** індивідуальний, середньої тривалості, творчий і практико-орієнтований, музично-інформаційний.

**ПЛАН СТВОРЕННЯ ПРОЕКТУ:**

1. Відшукай музичні твори про рідний край, які найбільше тобі подобаються, та збережи їх у форматі mp3 в окрему папку на комп'ютері.
2. Розподіли окремо вокальні й інструментальні твори.
3. Склади список фонограм, розподіливши їх на дві рубрики: «Вокальна музика мого краю», «Інструментальні твори про рідний край».
4. Виготов із картону обкладинку диска. На титульній сторінці напиши назву диска, а зі зворотного боку — його зміст: прізвище та ім'я виконавця (або повну назву колективу, прізвище та ім'я керівника чи диригента), назву твору.

## УРОК 2

**Тема.** Пісні рідного дому.

**Мета.** Ознайомити з поняттями «вокальна музична культура рідного краю», «вокальні шедеври рідного краю», надати знання про творчість видатних композиторів та виконавців різних областей України.

Розвивати вміння учнів уважно слухати музику та аналізувати вокальні твори композиторів минулого і сучасності, розвивати вміння надавати характеристику засобам музичної виразності пісень.

Виховувати любов до вокальної культури рідного краю та повагу до творчості видатних композиторів та виконавців.

**Тип уроку:** комбінований, урок поглиблення в тему.

**Обладнання:** музичний інструмент, програвач, мультимедійна дошка, ілюстрації до музичних творів та пісні або мультимедійна презентація, портрети композиторів О. Білаша, П. Майбороди, А. Пашкевича, В. Івасюка, О. Злотника, портрети сучасних виконавців і композиторів пісень для сприймання.

**Основні поняття для засвоєння:** поняття «вокальна музична культура рідного краю», «вокальні шедеври рідного краю», творчість видатних виконавців і композиторів минулого і сучасності різних областей України.

**Твори, що вивчаються на уроці:**

- Українська народна пісня «Через сад-виноград» у виконанні С. Крушельницької.
- Фрагменти творів (за вибором учителя): муз. Г. Татарченка, сл. А. Демиденка. «Україночка» у виконанні О. Білозір; муз. М. Збарацького, сл. Н. Галковської. «Я козачка твоя» у виконанні Р. Кириченко; муз. і сл. Л. Якіма. «Смерека» у виконанні М. Гнатюка; муз. І. Білик, сл. А. Матвійчука. «Країна» у виконанні І. Білик; муз. і сл. О. Пономарьова. «З ранку до ночі» у виконанні О. Пономарьова; муз. Р. Лижичко, сл. О. Ксенофонтова. «Знаю я» у виконанні Руслани.
- «Музика рідного дому» (слова О. Вратарьова, музика О. Злотника).

### Хід уроку

**1. Вхід під пісню О. Злотника «Музика рідного дому». Організаційний момент. Мотивація до навчання.**

— Сьогодні ми з вами відправимося у світ пісень рідного краю.

Чи пам'ятаєте ви, які співаки і композитори живуть у вашому краю? Назвіть їхні імена.

— А тепер у подорож, до нових зустрічей із піснею!

**2. Актуалізація опорних знань. Фронтальне опитування.**

— Пригадайте назву музичного твору, який ми слухали на попередньому уроці. Хто його автор?

— Розкажіть про особливості музичної культури рідного краю.

— Назвіть видатних композиторів і виконавців краю та перерахуйте музичні заклади, які функціонують у вашому краю.

— Що ми називаємо музичною культурою рідного краю?

— Що таке музичний образ?

— Який образ створений у фіналі симфонії №2 Л. Ревуцького?

— Яка народна пісня лежить в основі головної мелодії фіналу симфонії?

— Розкажіть про творчість композитора Л. Ревуцького.

Дата

Клас

Додатковий матеріал

до уроку

### 3. Новий матеріал для засвоєння. Знайомство з творчістю С. Крушельницької.

— Пісенна культура рідного краю тісно пов'язана із загальною музичною культурою народу. Кожен український край прославляє у піснях своїх історичних героїв, різні краєвиди, побут, народні звичаї та обряди. Співаючи такі пісні, виконавець намагається передати усю глибину народної душі. Пісенної культури рідного краю не можна розглядати, не називаючи імен виконавців, які стали для багатьох українців справжніми кумирами.

Свого часу **Соломія Крушельницька** була визнана найвидатнішою співачкою світу. Народилась вона на Тернопільщині. Серед численних нагород співачки — звання «Вагнерівська примадонна» ХХ ст.

Співати з нею вважали за честь Е. Карузо, Т. Руффо, Ф. Шаляпін та інші. У другій половині 1890-х років відбулись її триумфальні виступи на сценах провідних театрів світу, де співачка виконувала головні партії в операх «Аїда», «Трубадур» Д. Верді, «Фауст» Ш. Гуно, «Манон Леско» і «Чіо-Чіо-Сан» Дж. Пуччіні, «Кармен» Ж. Бізе, «Електра» Р. Штрауса, «Євгеній Онегін» і «Пікова дама» П. Чайковського та інших. Успіхи Соломії Крушельницької стали успіхами і визнанням усієї української музичної культури.

### 4. Музичне сприймання. Українська народна пісня «Через сад-виноград» у виконанні С. Крушельницької.

#### 5. Аналіз музичного твору.

1. У чому унікальність голосу С. Крушельницької?
2. Охарактеризуйте засоби виразності та мелодію твору.
3. Розкажіть про своє враження від української народної пісні «Через сад-виноград».

### 6. Знайомство з творчістю композиторів та виконавців минулого та сучасності.

#### Початковий період розвитку української естрадної пісні

— У дитинстві, наспівуючи пісні рідного краю (Чернівецької області), **Софія Ротару**, мабуть, і не думала, що зовсім скоро її назвуть естрадною зіркою України. Успіх до виконавиці прийшов після зйомок у музичному фільмі «Червона рута», названому так за однойменною піснею композитора В. Івасюка, що звучала у картині. Співачка створила свій унікальний стиль, для якого характерне тонке і гармонійне поєднання народного мелосу і сучасних естрадних ритмів.

Виконувати пісні композитора **Володимира Івасюка** пощастило не лише С. Ротару. Співаючи про кохання, красу рідного краю, щирість українських людей, **Василь Зінкевич** і **Назарій Яремчук** стали зірками української естради 70-х років минулого століття.

Творцями першого покоління української естрадної пісні були П. Майборода, О. Білаш та І. Шамо. Варто також згадати Б. Буєвського, А. Пашкевича, К. М'яскова, А. Кос-Анатольського, В. Верменича, А. та В. Філіпенків, Ю. Рожавську та інших. Їхні пісні виконувалися, як правило, під оркестр (естрадний, естрадно-симфонічний, народних інструментів, іноді камерний).

**Анатолій Пашкевич**, наприклад, був питомо народним композитором — його пісні не лише змістом, а й мелодикою схожі на народні. Усе своє життя він працював з хоровими фольклорними колективами (Черкаський, Волинський, Чернігівський народні хори).

«Батьком» української естради справедливо називають **Платона Майбороду** — автора численних пісень і хорів, обробок народних пісень, а також ліричних композицій («Рушничок», «Якщо ти любиш», «Київський вальс» тощо).

Відомим творцем української пісні був **Олександр Білаш**. Саме він написав музику до пісні «Два кольори» (на сл. Д. Павличка), яку досі із задоволенням слухають по всьому світу.

Великою популярністю у 70–80-х роках користувалися вокально-інструментальні ансамблі «Смерічка», «Кобза», «Ватра», «Водограй», «Світязь», «Арніка», «Краяни», «Опришки» та інші. Найвідомішими виконавцями цього періоду були Д. Гнатюк, В. Купріна, А. Мокренко, О. Таранець, Ю. Богатіков, Р. Кириченко, М. Гнатюк, О. Білозір та інші.

Після появи на сцені ансамблю «Червона рута» на українській естраді щороку з'являлися нові імена. Популярні хіти тих років звучали в концертах, у радіо- і телепрограмах, а також на дискотечних вечорах.

### **Сучасний етап розвитку української естрадної пісні**

Кінець ХХ — початок ХХІ ст. ознаменувався появою нових імен на сцені української естради. Наприклад, співаки Ірина Білик, Олександр Пономарьов, Руслана та багато інших досить швидко стали відомими. У цей час дуже популярними стають відеоролики до пісень, які приваблюють не лише слухачів, а й глядачів. Так, у кліпі за піснею Руслани «Знаю я» поєднано мальовничі пейзажі Карпат із місцевим колоритним обрядом весілля у народних костюмах.

**7. Музичне сприймання. Музична вікторина «Впізнай мелодію».**  
*Уривки з пісень: муз. Г. Татарченка, сл. А. Демиденка. «Україночка» у виконанні О. Білозір; муз. М. Збарацького, сл. Н. Галковської. «Я козачка твоя» у виконанні Р. Кириченко; муз. і сл. Л. Якіма. «Смерека» у виконанні М. Гнатюка; муз. І. Білик, сл. А. Матвійчука. «Країна» у виконанні І. Білик; муз. і сл. О. Пономарьова. «З ранку до ночі» у виконанні О. Пономарьова; муз. Р. Лижичко, сл. О. Ксенофонтова. «Знаю я» у виконанні Руслани.*

### **8. Аналіз музичних творів.**

1. Поділіться своїми враженнями від прослуханої музики.
2. Про що йшлося у піснях? Що ви уявляли, слухаючи їх?
3. Охарактеризуйте засоби музичної виразності та мелодії творів.
4. Опишіть тембри голосів виконавців.

### **9. Фізкультхвилинка «Подаруємо всім веселий настрій».**

**10. Поспівка. Вправи для розвитку музичного слуху та голосу (за вибором вчителя).**

**11. Виконання пісні. «Музика рідного дому» (слова О. Вратарьова, музика О. Злотника).**

— Уявіть себе в музичній студії. Увімкніть диктофон і запишіть разом із друзями виконання пісні.

*Розучування продовження пісні.*

*Виконання окремих складних елементів мелодії пісні з ритмічним супроводом.*

*Виконання пісні під акомпанемент та під фонограмний супровід.*

**12. Виконання творчого завдання «Музичний супровід до пісні».**

— Розгляньте графічне зображення мелодії пісні. Серед звуків є короткі та довгі звуки. Короткі проплескайте руками, а довгі відбивайте ногами.

### **13. Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.**

- Що нового про пісенну культуру свого краю ви дізналися?
- Що вам відомо про авторів естрадних пісень різних років?

- Імена яких виконавців ви можете занести до пісенної краєзнавчої брошури?
- Які з прослуханих на уроці пісень вам сподобалися найбільше?
- Розкажіть про свої враження від уроку.

#### 14. Домашнє завдання.

— Назвіть імена улюблених виконавців української естрадної пісні початку ХХІ століття та їхні популярні композиції. Які пісні популярні серед ваших друзів?

Запишіть улюблені композиції на диктофон у власному виконанні.

#### 15. Вихід з класу під музику О. Злотника «Музика рідного дому».

#### 16. Для допитливих — виконання музичного проекту.

### МУЗИЧНИЙ ПРОЕКТ

#### «ЕСТРАДНІ ПІСНІ РІДНОГО КРАЮ»

**Мета:** навчитися знаходити записи музичних творів авторів рідного краю та відшукувати відомості про їхніх творців і виконавців, записувати зібрану музичну інформацію на диск, відповідно його оформлюючи.

**Очікуваний результат:** диск із піснями рідного краю.

**Типологія проекту:** індивідуальний, середньої тривалості, творчий і практико-орієнтований, музично-інформаційний.

#### ПЛАН СТВОРЕННЯ:

У музичній історії рідного краю є багато імен, пов'язаних зі створенням сучасних естрадних пісень та їхнім виконанням. Творчість таких авторів та виконавців належить до художньої культури рідного краю. Спробуй створити диск із записами цих пісень.

1. Розшукай інформацію про композиторів — творців пісень рідного краю.
2. Знайди музичні записи з піснями рідного краю, які тобі найбільше сподобалися. Збережи їх у форматі mp3 в окрему папку на комп'ютері.
3. Склади каталог змісту диска та відповідно оформ обкладинку.

Зробивши кілька копій цього диска, ти зможеш подарувати його своїм друзям та рідним.